

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

Raamwerk en handreiking voor een duurzaam proces

DEZE HANDREIKING IS EEN PRODUCT VAN MENTALITY; EEN
ONDERZOEKSPROJECT NAAR DE SUCCESFACTOREN VAN
DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN.
NIJMEGEN 2023, EERSTE UITGAVE

Met bijdragen van : Marjolein Thijssen, Wietske Kuijer-Siebelink,
Ramon Daniels, Ria Nijhuis-van der Sanden, Monique Lexis, Petra
Panis-Wijnhoud, Linda Dauwerse, Maud Graff.
Redactie: Marjolein Thijssen

Suggestie voor citaat: Thijssen, M (red) . (2023) Drijvende krachten voor positieve
uitkomsten van dementievriendelijke initiatieven. Nijmegen.

Inleiding

Dementie beïnvloedt elk aspect van iemands leven en stigmatisering en isolatie maakt het erger. Stigma heeft psychologisch, sociaal, emotioneel en financiële gevolgen op individuen, hun verzorgers, families en gemeenschappen. Stigma vergroot de kans op potentiële mensenrechten schendingen in hun eigen gemeenschap. Het komt vaak voor dat mensen met dementie, sociaal isolement of verlies van waardigheid ervaren. Het is noodzakelijk dat er dementie vriendelijke initiatieven ontwikkeld worden zodat mensen met dementie en hun naasten kunnen blijven meedoen in de maatschappij en om het publiek dementie te laten begrijpen door hen te betrekken bij de ontwikkeling en verduurzaming van de dementie vriendelijke initiatieven.

Dit raamwerk en handreiking is het eindproduct van Mentality. Mentality onderzocht de succesfactoren van de ontwikkeling en verduurzaming van dementievriendelijke initiatieven. Hiervoor is literatuur geraadpleegd over de uitkomsten van dementievriendelijke initiatieven, zijn goede voorbeelden (best practices) in de praktijk bezocht en is in drie gemeenten anderhalf jaar ge-experimenteerd om van dementievriendelijke initiatieven te ontwikkelen en te verduurzamen.

In het onderzoek werd gebruik gemaakt van de realist approach om de zgn. mechanismen te achterhalen. Een veel gebruikte metafoor bij deze onderzoeksaanpak is de ijsberg om aan te geven dat mechanismen de drijvende krachten van succes zijn, maar vaak onzichtbaar. Met onze onderzoeksactiviteiten hebben we de drijvende krachten 'boven water' weten te halen. Deze drijvende krachten staan in dit raamwerk en handreiking centraal. en daarom is gekozen voor het beeld van de ijsberg als metafoor.

Dit raamwerk en handreiking kan naast bestaande toolkits en producten gebruikt worden die de ontwikkeling van dementievriendelijkheid ondersteunen.

Wat is dan het verschil?

- Waar andere producten veelal gericht zijn op de planning en management van het proces, is dit raamwerk en deze handreiking gericht op de relationele drijvende krachten om initiatieven te ontwikkelen.
- Een tweede verschil is dat dit raamwerk de uitkomsten voor de mensen met dementie en hun naasten beschrijft en niet op het niveau van een gemeente.
- Tot slot beschrijft de handreiking hoe de mensen met dementie en hun naasten betrokken kunnen worden. roken kunnen worden.

Een kijkje in het raamwerk en de handreiking

Het raamwerk en de handreiking bestaat uit twee delen

Deel I bevat een theoretisch kader oftewel het raamwerk. In dit deel worden de onderwerpen (mechanismen) van het raamwerk uitgelegd. Het ondersteunt de reflectie op de drijvende krachten voor de ontwikkeling en verduurzaming van dementievriendelijke initiatieven.

Deel II bevat praktische handreiking met concrete werkvormen en - praktijkvoorbeelden om met mechanismen aan de slag te gaan en om uitkomsten te bereiken. Er wordt bij de werkvorm ook steeds een voorbeeld gegeven hoe hier de doelgroep zelf (mensen met dementie en hun naasten) betrokken kunnen worden. De werkvormen kunnen samen of afzonderlijk worden gebruikt en kunnen aangepast worden aan lokale behoeften. Ze zijn waarschijnlijk het meest bruikbaar als men in groepen samenwerkt.

Voor wie is het bedoeld?

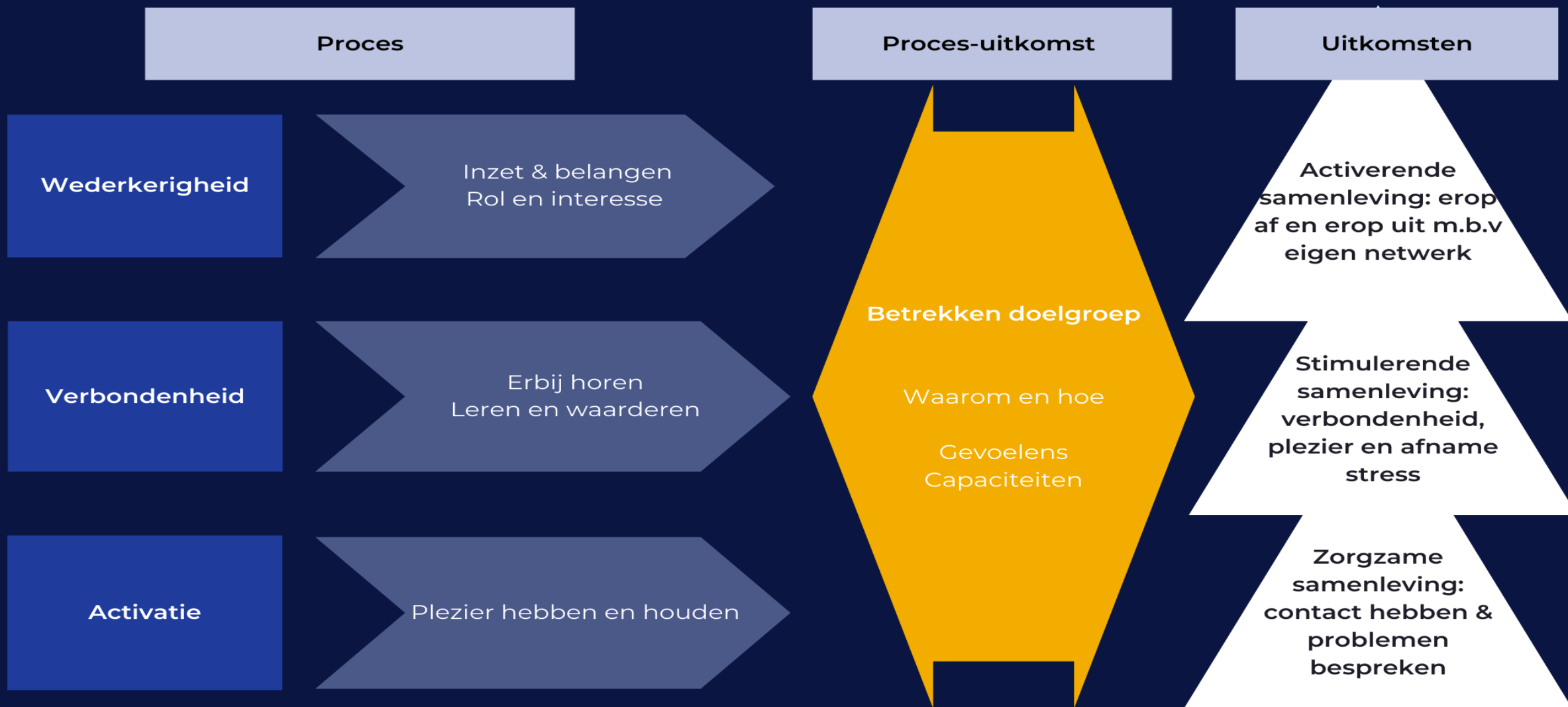
Het raamwerk en de handreiking ondersteunt professionals, vrijwilligers, ondernemers, mensen met dementie en hun naasten die in hun wijk of buurt aan de slag gaan met dementia vriendelijkheid. Waarschijnlijk zijn zij op zoek naar praktische handvaten en voorbeelden hoe zij op een positieve manier kunnen samenwerken om tot dementievriendelijke initiatieven te komen.

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

HET RAAMWERK

RAAMWERK: DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

WEDERKERIGHEID

Dementievriendelijkheid is ook voor andere wijkbewoners en organisaties belangrijk. Vanuit een win-win gedachte doen zij mee. Ieder geeft zelf invulling aan hun rol op basis van eigen interesses

VERBONDENHEID

Waardering door en voor elkaar. Daarom blijven we bij elkaar, leren we en worden we beter.

ACTIVATIE

Plezier met elkaar smaakt naar meer! Dat motiveert en levert nieuwe ideeën op.

MENSEN MET DEMENTIE EN NAASTEN DENKEN ALTIJD MEE

Want hoe weet je anders dat je goed bezig bent?

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR **POSITIEVE UITKOMSTEN** VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

CONTACT HEBBEN EN PROBLEMEN BESPREKEN

In een zorgzame omgeving hebben mensen met dementie contact met anderen en bespreken naasten hun vragen en problemen.

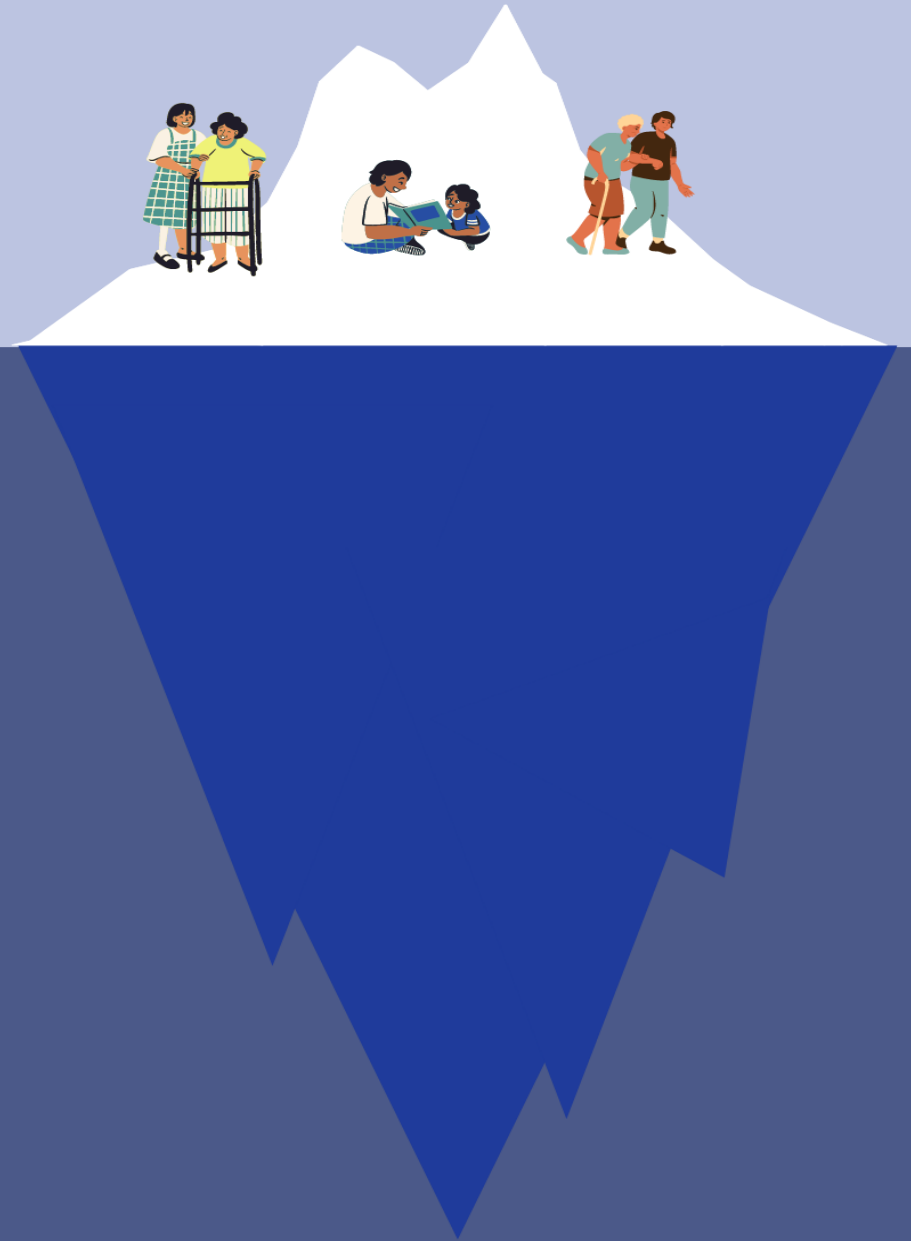
VERBONDEN VOELEN, PLEZIER HEBBEN EN MINDER STRESS

In een stimulerende omgeving voelen mensen met dementie en hun naasten zich verbonden met anderen en hebben zij plezier. Naasten ervaren minder stress.

EROP AF EN EROP UIT MET BEHULP VAN EIGEN NETWERK

In een activerende omgeving ondernemen mensen met dementie en hun naasten zelf activiteiten die nuttig of nodig zijn. Zij betrekken daarbij hun eigen netwerk

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

DE HANDREIKING

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR POSITIEVE UITKOMSTEN VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

WEDERKERIGHEID

Dementievriendelijkheid is ook voor andere wijkbewoners en organisaties belangrijk. Vanuit een win-win gedachte doen zij mee. Ieder geeft zelf invulling aan hun rol op basis van eigen interesses

VERBONDENHEID

Waardering door en voor elkaar. Daarom blijven we bij elkaar, leren we en worden we beter.

ACTIVATIE

Plezier met elkaar smaakt naar meer! Dat motiveert en levert nieuwe ideeën op.

MENSEN MET DEMENTIE EN NAASTEN DENKEN ALTIJD MEE

Want hoe weet je anders dat je goed bezig bent?

WEDERKERIGHEID

Dementievriendelijkheid is ook voor andere wijkbewoners en organisaties belangrijk. Vanuit een win-win gedachte doen zij mee. Ieder geeft zelf invulling aan hun rol op basis van eigen interesses

Praktijkvoorbeeld:

'We waren al enige tijd bezig om de stoepen richting de winkels te verbeteren, d.w.z te verbreden en de tegels recht te leggen, zodat mensen in een rolstoel of met rollators er gemakkelijker overheen kunnen. Toen het eenmaal gerealiseerd was, hoorden we dat ook ouders met kinderwagens erg blij waren met deze verbetering!'

Hoe zet je wederkerigheid centraal?

Uitleg: bij deze activiteit staat het resultaat van het dementievriendelijk initiatief centraal. Je zoekt wederkerigheid op het resultaat dat voor meerdere partijen voordelen heeft. Op die manier ontstaat onderlinge verbinding.

Met wie? Wijkbewoners, professionals, vrijwilligers, ondernemers, mensen met dementie en hun naasten.

Wat ga je doen? Presenteer tijdens een bijeenkomst concrete voorbeelden van het resultaat wat je wil realiseren, bijvoorbeeld foto's of tekeningen van bijvoorbeeld aanpassingen in de fysieke omgeving of een gemeenschappelijke moestuin.

Waar moet je op letten? Benoem op een positieve manier waarom het plan zo belangrijk is voor mensen met dementie, benoem voordelen. Nodig mensen uit om uit te leggen hoe dit voor andere doelgroepen ook aan de orde is. Vraag naar hun enthousiasme hierin en welke kleine bijdrage voor hen mogelijk is.

Hoe betrek je mensen met dementie en hun naasten hierbij?

Vraag mensen met dementie en hun naasten naar zgn. fijne plaatsen in hun wijk of buurt. Vraag bijvoorbeeld 'Waar komt u graag en waarom?' het kan van alles zijn, van een winkel, een bankje of de eigen straat. Laat hen dit toelichten zodat er een beeld ontstaat wat belangrijke positieve kenmerken van dementievriendelijk zijn en welke parallellen er zijn met andere doelgroepen. Mochten mensen niet aanwezig kunnen zijn, vraag of je een kort filmpje mag maken met hun reactie. Vergeet niet om een terugkoppeling te geven!

VERBONDENHEID

Waardering door en voor elkaar. Daarom blijven we bij elkaar, leren we en worden we beter.

Praktijkvoorbeeld:

'Ik ben met deze werkgroep begonnen omdat ik geïnteresseerd was in het initiatief! En later ontdekte ik dat ik me ook heel goed voelde bij de mensen met wie ik samen bezig was. Elke stap werd gewaardeerd, of het nu wel of niet goed had uitgepakt. Successen hoe klein ook, werden gevierd! Dat was enorm stimulerend om een stapje extra te zetten.'

Hoe zet je verbondenheid centraal?

Uitleg: bij deze activiteit staat de relatie centraal. De activiteit is geschikt voor of na een bijeenkomst.

Met wie? Wijkbewoners, professionals, vrijwilligers, ondernemers, mensen met dementie en hun naasten die gezamenlijk dementievriendelijke initiatieven ontwikkelen.

Wat ga je doen? Je vraagt aan iedereen wat de reden was om naar deze bijeenkomst of initiatief te komen.

Bijvoorbeeld: 'wat maakt het de moeite waard om nu hier te zijn' en besprek vervolgens ook ; 'hoe kunnen wij daaraan bijdragen?' Het mag serieus, vrolijk en mag zo kort en zo lang duren als men wil.

Je kan het ook gebruiken als evaluatie en zo mensen (onbewust) complimenteren en bedanken voor hun bijdrage.

Waar moet je op letten? Blijf je vraag serieus nemen en alle reacties ook. In alle reacties (positief of negatief) zit een boodschap. Ga bij negatieve reacties niet analyseren, maar vraag: wat zou voor jou een eerste verbetering zijn?

Hoe betrek je mensen met dementie en hun naasten hierbij?

Vraag hen om aanwezig te zijn om uit te leggen hoe het dementievriendelijk initiatief in positieve zin belangrijk voor hen is. Als zij niet aanwezig kunnen zijn, vraag hen of je hen mag filmen als zij toelichting geven. Het hebben van een beeld van de persoon met dementie en de waarde van het initiatief vergroot de verbinding met de doelgroep en herkenning en werkt motiverend.

ACTIVATIE

Plezier met elkaar smaakt naar meer! Dat motiveert en levert nieuwe ideeën op.

Praktijkvoorbeeld:

Ik had er lol in! Het was vooral erg leuk! we hadden een leuke club die elkaar heel erg ondersteunden en aanmoedigden. Dat zorgde voor een goede sfeer. Daardoor vond ik het ook leuk om dingen te doen en op me te nemen.

Hoe zet je activatie centraal?

Uitleg: In deze activiteit staat zowel de relatie als het resultaat centraal. Je bouwt voort op de wederkerigheid en verbondenheid. Je kan tijdens elke bijeenkomst toepassen

Met wie? Wijkbewoners, professionals, vrijwilligers, ondernemers, mensen met dementie en hun naasten die gezamenlijk dementievriendelijke initiatieven ontwikkelen.

Wat ga je doen? je tekent een tijdslijn op een flapover en hangt deze op. Markeer drie momenten, teken links: start; in het midden: heden en rechts: realisatie. Eerst schrijft iedereen tussen start en heden alles op wat ondernomen is, ongeacht het resultaat. Geef iedereen de gelegenheid om kort aan te geven waar ze trots op zijn. Daarna schrijft iedereen op wat er nog moet gebeuren om het initiatief te realiseren. Vraag welke positieve ervaringen uit verleden ingezet kunnen worden voor de vervolgacties.

Waar moet je op letten? Het is geen statische activiteit. Stimuleer dat mensen een beetje door elkaar lopen en met elkaar praten, zo komen er nieuwe ideeën en inzichten. Benadruk de positieve ervaringen. Benadruk bij eventuele teleurstellingen hoe daar mee om is gegaan en wat daarbij plezier was/goed voelde.

Hoe betrek je mensen met dementie en hun naasten hierbij?

Het is belangrijk om te bedenken hoe mensen met dementie en hun naasten kunnen bijdragen. Kijk naar wat er moet gebeuren en bespreek welke input helpend is. Vraag bijvoorbeeld welk resultaat voor hen belangrijk is (zie ook de uitkomsten op de volgende pagina's). Spreek veelvuldig je waardering uit voor hun meedenken opdat zij voelen dat ze een bijdrage bijdragen aan het geheel.

DRIJVENDE KRACHTEN VOOR **POSITIEVE UITKOMSTEN** VAN DEMENTIEVRIENDELIJKE INITIATIEVEN

CONTACT HEBBEN EN PROBLEMEN BESPREKEN

In een zorgzame omgeving hebben mensen met dementie contact met anderen en bespreken naasten hun vragen en problemen.

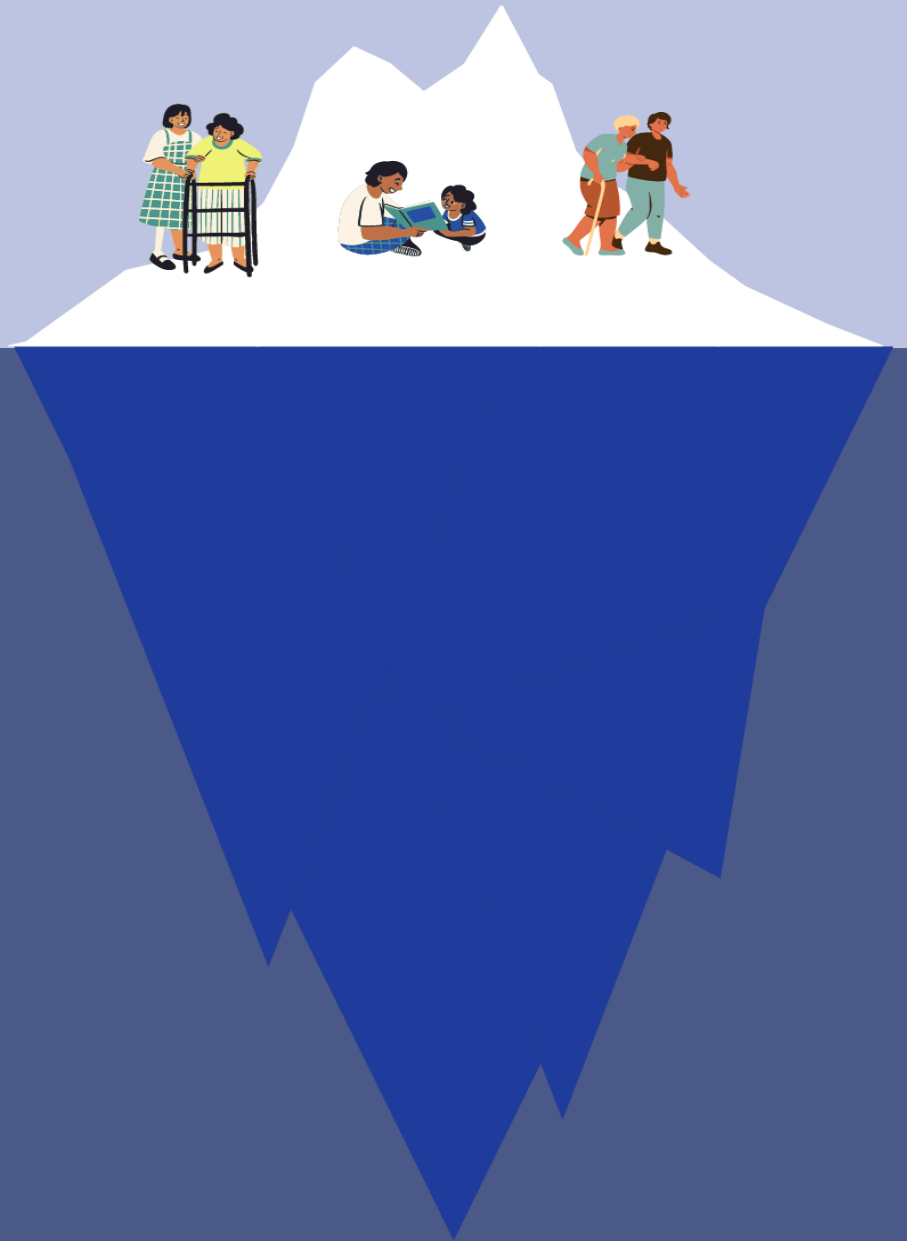
VERBONDEN VOELEN, PLEZIER HEBBEN EN MINDER STRESS

In een stimulerende omgeving voelen mensen met dementie en hun naasten zich verbonden met anderen en hebben zij plezier. Naasten ervaren minder stress.

EROP AF EN EROP UIT MET BEHULP VAN EIGEN NETWERK

In een activerende omgeving ondernemen mensen met dementie en hun naasten zelf activiteiten die nuttig of nodig zijn. Zij betrekken daarbij hun eigen netwerk

CONTACT HEBBEN EN PROBLEMEN BESPREKEN

In een zorgzame omgeving hebben mensen met dementie contact met anderen en bespreken naasten hun vragen en problemen.

Wat is de kern van deze uitkomst?

Contact hebben is cruciaal. Het gaat hierbij nog niet om een daadwerkelijke uitwisseling maar vooral door te groeten, zwaaien en een kort gesprekje. Naasten kunnen vragen en problemen bespreken.

Voorbeelden van dementievriendelijke initiatieven:

aanpassen van de fysieke omgeving, bijeenkomsten waar dementie centraal staat zoals Alzheimer Café.

Hoe ontstaat deze uitkomst?

De mensen met kennis over dementie zijn hier vaak kartrekker. Door hun kennis weten zij hoe met mensen met dementie te communiceren en zij hebben daar (zelf)vertrouwen in. Hierdoor ontstaat er voor de doelgroep een zorgende omgeving. In die omgeving voelen mensen met dementie zich gesteund en begrepen en komen zij onder de mensen en hebben zij conta. Naasten weten waar ze hun vragen en problemen kunnen bespreken..

Waar moet je op letten?

Deze initiatieven zijn vaak dementie specifiek. Dat spreekt niet iedereen aan. Ook is het belangrijk om te beseffen dat de persoon met dementie hier als patient benaderd wordt.

VERBONDEN VOELEN, PLEZIER HEBBEN EN MINDER STRESS

In een stimulerende omgeving voelen mensen met dementie en hun naasten zich verbonden met anderen en hebben zij plezier. Naasten ervaren minder stress.

Wat is de kern van deze uitkomst?

Hier staat verbinding en plezier centraal. Dit geldt voor zowel mensen met dementie als hun naasten.

Voorbeelden van dementievriendelijke initiatieven:

wandervoetbal, dementievriendelijk koor, dementievriendelijk museum.

Hoe ontstaat deze uitkomst?

Hier zijn begeleiders betrokken die kennis hebben van dementie en/of van de activiteit. De bundeling van die kennis zorgt ervoor dat bestaande activiteiten aangepast kunnen worden op de mogelijkheden van de mensen met dementie. Tegelijk is er begeleiding met kennis over de activiteit die mensen met dementie aanmoedigt om het beste van zichzelf te laten zien. Hierdoor ontstaat een stimulerende omgeving. In deze omgeving worden mensen met dementie en hun naasten aan gesproken op hun mogelijkheden en als onderdeel van de groep gezien. Hierdoor voelen zij zich gemotiveerd, zelf zekerder en durven zij bij te dragen aan de groep. Daardoor voelt men zich verbonden met de groep, erbij horen en hebben zij plezier.

Waar moet je op letten?

Deze initiatieven zijn dementie-inclusief. Bestaande initiatieven worden meer open of bereikbaar voor mensen met dementie en hun naasten. Er zijn veel voordelen voor deze initiatieven. De rol van groepslid staat centraal.

EROP AF EN EROP UIT MET BEHULP VAN EIGEN NETWERK

In een activerende omgeving ondernemen mensen met dementie en hun naasten zelf activiteiten die nuttig of nodig zijn. Zij betrekken daarbij hun eigen netwerk

Wat is de kern van deze uitkomst?

Het netwerk speelt hier een grote rol. Bij deze uitkomsten initiëren mensen met dementie en hun naasten zelf hun activiteiten die nodig en/of leuk zijn. Ze betrekken hier hun oude en nieuwe netwerk bij

**Voorbeelden van dementievriendelijke initiatieven:
een theater voorstelling, een congres.**

Hoe ontstaat deze uitkomst?

Hier zijn mensen met dementie en hun naasten betrokken bij de organisatie, opzet en inhoud van het initiatief. Ze hebben een wezenlijke bijdrage die gelijkwaardig is aan die van anderen. Door een mix van achtergronden, vaardigheden en hulpbronnen is men flexibel en sensitief naar elkaar. Op die manier ontstaat een activerende omgeving. In die omgeving ervaren mensen met dementie wederkerigheid en voelen zij zich zelfzekerder, gerespecteerd en verbonden. Daardoor onderhouden mensen hun contacten met hun oude en nieuwe netwerk en ondernemen zij activiteiten die zowel nodig als plezierig zijn

Waar moet je op letten?

Bijzonder is dat hier de doelgroep ook bij de organisatie en uitvoering betrokken is! Het is de kunst om deze initiatieven niet eenmalig te laten zijn maar deze door te ontwikkelen naar een samenwerking die meerdere initiatieven kan opzetten.